

Manipuláció, morálistánik-keltés és lehetséges ellenszereik (minikonferencia)

DIGITÁLIS ÖSSZEFOGLALÓ KIADVÁNY

2019. június 12-én az Eötvös Károly Intézet (EKINT) a Társadalomkutatási Intézettel (TÁRKI) szakmai együttműködésben [Manipuláció, morálistánik-keltés és lehetséges ellenszereik](#) címmel minikonferenciát rendezett a Nyitott Műhelyben. Az alábbi dokumentum a konferencia összefoglaló kiadványa, amely tartalmazza az esemény részét képező valamennyi előadásról és beszélgetésről készült videófelvétel szerkesztett változatát is.

A minikonferencia két panelből állt, mindkettő a központosított manipuláció témakörét járta körbe, eltérő nézőpontokból. Az első panelt három közismert társadalomtudós, Messing Vera, Sik Endre és Urbán Ágnes előadásai képezték, amelyek a propaganda és a manipuláció témakörei mellett az azokkal szorosan összefüggő [morálistánik-gomb](#) néven ismerhető jelenség különböző aspektusait mutatták be. Az előadásokat – a rendezvény második paneleként – kerekasztalbeszélgetés követte: Gergely Márton újságíró, Gerő Márton szociológus és Majtényi László jogász Fleck Zoltán jogszociológus moderálásával vitatták meg a manipulációval, morálistánik-keltéssel szemben rendelkezésre álló [jogi](#), civil társadalmi és kommunikációs lehetőségeket.

A manipuláció és a morálistánik-keltés mértéke, hatásai

Sik Endre szociológus, a TÁRKI vezető kutatója, az ELTE professor emeritusa az általa [morálistánik-gomb](#)ként azonosított jelenség működéséről és társadalmi következményeiről adott elő. Sik a morálistánik-gomb egyedülálló jellegét a morálistánik-keltés magyarországi eseményeként azonosított esetein keresztül, az EKINT kutatója, Lázár Domokos által előállított adatbázis alapján készült [infografika](#) segítségével szemléltette, majd morálistánik-keltés idegenellenes attitűdök növekedésében játszott jelentős szerepét igazolta közelmúltbeli [hazai](#) és [nemzetközi kutatások](#) eredményire támaszkodva. Sik Endre a morálistánik-gomb használatának egyik legbeszédesebb következményeként azt a hatást emelte ki, amely abban ragadható meg, hogy a magyar társadalom valamennyi szegmensében közel egyenlő mértékben, azaz a szokásosan mért demográfiai csoportokhoz (nem, életkor, iskolázottság, munkavégzés jellege, stb.) tartozástól függetlenül figyelhető meg az idegenellenesség kiugróan magas szintje.

Messing Vera szociológus, az MTA TK Szociológiai Intézetének kutatója kollégájával, Ságvári Bencével közösen végzett [friss kutatásuk](#) vonatkozó eredményeit ismertetve mutatta be, hogy a magyar társadalom hogyan viszonyul a migráció és a bevándorlás jelenségéhez és mindez hogyan köthető a morálistánik-keltés folyamatához. Messing ennek mentén a European Social Survey (ESS) eredményei alapján a magas idegenellenesség lehetséges okainak bemutatására is kitért. A kutató lehetséges okként jelölte a más

európai uniós tagállamokban mért adatokhoz képest rendkívül alacsony bizalmi szintet mind az emberek egymás közötti viszonyai, mind az intézményekkel kapcsolatos attitűdök vonatkozásában; a társadalmi szolidaritás csekély szintjét; valamint azt, hogy Magyarországon nagyon magas azok aránya, akik nem érzik biztonságban magukat sem fizikai, sem egzisztenciális értelemben. A kutató szerint egy ilyen szociológiai jellemzőkkel bíró társadalom ideális táptalaja a különböző patológikus jelenségeknek, például – amint azt előadásában igazolja – az extrém magas idegenellenességnek is.

Urbán Ágnes közgazdász, a Mérték Médiaelemző Műhely kutatója, tanszékvezető egyetemi docens a manipuláció, morálispánik-keltés médiatudományi aspektusairól beszélt. Ennek mentén saját kutatási eredményeire hivatkozva beszélt a magyarországi médiatulajdon-viszonyok valós mértékéről, magas arányt megjelölve a kormánypárthoz köthető médiaportfóliók vonatkozásában. A kutató kiemelte, hogy a hírfogyasztási szokások 2018-as vizsgálata alapján nagyon magas azoknak az aránya, akik kormánypárti médiabuborékban élnek, rengeteg olyan ember van, aki vagy saját választásából, vagy „belesodródás” eredményeként kizárólag propagandaüzenetkből szerzi információit. Urbán szerint ennek következményeként a társadalom jelentékeny hányadában az a kép alakul ki a migrációval kapcsolatban, amit a kormánypárti propaganda sugall: a migráció a kormányzati befolyás alatt álló médiában azonnali veszélyként, folyamatos fenyegetésként van beállítva, a kizárólag e forrásokból tájékozódó emberben nagy eséllyel alakul ki az az érzés, hogy Európa (és benne Magyarország) állandó, a migrációval szorosan összefüggő terrortámadások és egyéb bűncselekmények közepette él. A kutató több példát is hoz arra, hogy a kormányzati médiumok híradószerkesztési elvei miként szolgálják azt a célt, amely a rendszer logikájának lényege is egyben: a folyamatosan táplált, mesterségesen gerjesztett veszélyérzet miatt az emberek cselekvő kormányt akarnak látni, amelyet a hatalom – legalábbis a propaganda szintjént – meg is ad nekik.

Mit tehetünk a manipulációval, morálispánik-keltéssel szemben?

A konferencia második paneljét adó, *Fleck Zoltán* jogszociológus, az EKINT igazgatója által moderált kerekasztal-beszélgetésben *Gergely Márton*, a HVG vezető szerkesztője, *Gerő Márton* szociológus, az ELTE-TÁTK oktatója, az MTA TK Szociológiai Intézetének kutatója és *Majtényi László* jogász, az EKINT elnöke járták körbe a manipuláció, morálispánik-keltés ellen segítségül hívható jogi, civil társadalmi és kommunikációs lehetőségeket, egyaránt számbavéve a helyzetben rejlő nehézségeket és a reményt adó cselekvési potenciált is.

A konferencia többek között a TÁRKI CEASEVAL kutatáson belüli eredményeire épült. A CEASEVAL kutatásról itt olvashat bővebben: <http://ceaseval.eu/>

A TÁRKI-ről az alábbi linken tájékozódhat bővebben: <http://www.tarki.hu/>

Az EKINT-ről pedig itt: <http://www.ekint.org>